

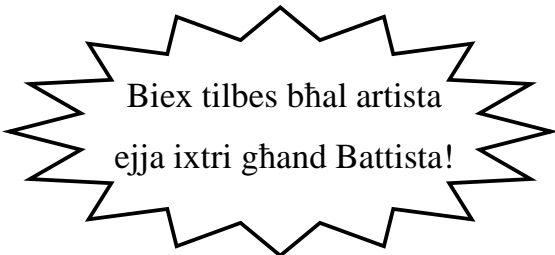

**Il-Benchmark ta' Tmiem l-Edukazzjoni Primarja
2013**

Il-Malti: Il-Fehim mill-Qari

Il-Marki: 30 marka

Il-Hin: 50 minuta

Aqra dawn ir-riklami u aħdem l-eżerċizzji ta' warajhom.

<p>1.</p> <p style="text-align: center;">Puliti</p> <p style="text-align: center;">67, Triq il-Kavallieri, Il-Belt</p> <p>Inbigħu uniformijiet tal-istudenti, tal-bankiera, tal-koki u oħrajn. Inħitu uniformijiet skont htigijietkom.</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p>Żuruna fis-sit elettroniku www.puliti.com.mt</p>	<p>2.</p> <p style="text-align: center;">Battista</p> <p>Hwejjeg tan-nisa għall-istaġuni kollha. Hwejjeg għal kull okkażjoni.</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p>Issibna fi Triq il-Ferrovija, il-Belt, fuq ix-xellug tal-Bank Antonio.</p>
<p>3.</p> <p style="text-align: center;">Ċama Ċama</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p style="text-align: center;">22, Triq il-Kavallieri, Il-Belt</p> <p>Nispeċjalizzaw f'kotba għat-tfal. Issibu kotba b'ilsna differenti għall-iskejjel u kotba oħra fuq kull suġġett.</p> <p>Lil min jonfoq iktar minn €20 nagħtuh kalendarju!</p>	<p>4.</p> <p style="text-align: center;">Il-Librerija Pubblika tal-Belt</p> <p>Trid tiffranka l-flus? Trid taqra l-kotba bil-Malti u b'lingwi oħra b'xejn? Mela ejja sal-Librerija Pubblika!</p> <p>Miftuhin kuljum mid-9:00 ta' filghodu sas-7:30 ta' filghaxija. Il-Ħadd nifthu sa nofsinhar.</p>

A. Aqta' linja taht it-twegiba t-tajba.

L-ewwel wahda lesta bhala eżempju.

(3 marka)

1. Ċama Ċama jinsab (Birkirkara, **il-Belt**, l-Għasri).
2. Puliti u (Ċama Ċama, il-Librerija Pubblika, Battista) jinsabu fl-istess triq.
3. Ziti tista' tixtri libsa għaliha għall-grizma tat-tifel minghand (Battista, Ċama Ċama, Puliti).
4. Mil-Librerija Pubblika tista' (tixtri, tbigh, tissellef) il-kotba.

B. Qabbel Kolonna A ma' Kolonna B billi tikteb in-numru fil-kaxxa t-tajba.

L-ewwel wahda lesta bhala eżempju.

(4 marki)

	Kolonna A		Kolonna B
1.	Il-Librerija Pubblika tinsab		sit elettroniku.
2.	Battista jinsab hdejn		diversi tipi ta' uniformijiet.
3.	Għand Puliti ssib		slowgan (<i>slogan</i>).
4.	Ir-riklam ta' Puliti għandu	1	il-Belt.
5.	Ir-riklam ta' Battista għandu		il-Bank Antonio.

Ċ. Poġġi kelma wahda biss fil-vojt, skont is-sens tar-riklami.

L-ewwel wahda lesta bhala eżempju.

(3 marki)

Is-Sibt li għadda jien u omni morna **il-Belt** biex nixtru rigal għan-nanna. Wara morna għand Ċama Ċama għax kellna bzonn nixtru żewġ _____ għall-kugin. Hemmhekk infaqna €23 u talhanut tana _____ b'xejn. Wara bqajna sejrin nordnaw l-uniformi tal-bank għal omni minghand _____.

Aqra din l-informazzjoni u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara.

It-Titjir bl-Ajruplani

L-Ewwel Parti

Fil-qedem, il-bniedem kien iħares lejn l-għasafar u jistaqsi bejnu u bejn ruħu jekk għadx itir bħalhom. L-għasafar itiru għax ħfief, għandhom il-ġwienah u miksijin bir-rix. Imma l-bniedem la għandu rix, la għandu ġwienah, u ġismu tqil wisq biex itir waħdu. Kemm nies dari ppruvaw iwahħlu r-rix ma' dirghajhom biex mingħalihom jekk iferfruhom ftit jinqatghu mill-art! Izda qatt ma rnexxielhom! **(par. 1)**

Fi żmien bużnannietna, fil-Ġermanja, inventur jismu Otto holoq għamla ta' ajruplan żgħir. Għalkemm dan l-ajruplan ma kellux magni, xorta kien itir, bis-saħħa tar-riħ biss. Kien iżomm fl-arja bħalma jagħmlu l-ajruplani tal-karti. Tgħidx kemm

kien jieħu pjaċir Otto għaddej qalb is-shab! Izda sikwit dawn it-titjiriet kienu jkunu perikolużi. B'kollox huwa għamel 'il fuq minn elfejn titjira b'dan l-ajruplan. Izda darba, waqt li kien fl-ajru, Otto tilef il-kontroll, u l-ajruplan instabat mal-art. Otto tilef ħajtu bl-ajruplan li holoq huwa stess! **(par. 2)**

Dik il-ħabta fl-Amerka kien hemm żewġ inventuri oħra. Dawn kienu l-aħwa Wright. Minn mindu kienu tfal, l-ikbar holma tagħhom kienet li jtiru! Qraw kotba fuq kotba dwar it-titjir. U b'riħethom l-aħwa Wright ziedu mħabbithom lejn it-titjir. Fl-aħħar qatghuha li jxammru l-kmiem. Bdew jagħmlu esperimenti fuq xi tajra tal-karti u fuq bżieżaq kbar. L-aħwa Wright kienu jqattghu sigħat twal josservawhom u jaraw x'saħħa kellu fuqhom ir-riħ. Wara kienu jmorru ġol-garaxx u jintefghu jaħdmu fuq dawn l-osservazzjonijiet. Għaddew is-snin, u fl-aħħar, b'ħafna taħbit, **irnexxielhom** joħolqu għamla ta' ajruplan bil-ġwienah u bl-iskrun li seta' jtir. **(par. 3)**

A. Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kemm qrajt.

1. Agħti raġuni **wahda** biex turi għaliex l-ghasafar jistgħu jtiru. (**par.1**)

_____

2. Minn **par. 2** sib u ikteb il-frazi li turik li l-ewwel ajruplan żgħir inholoq hafna snin ilu.

_____

3. Biex kien itir l-ajruplan ta' Otto? (**par. 2**)

_____

4. Immarka ✓ fil-kaxxa li turi liema sentenza hija **vera** skont is-silta. (**par. 2**)

Otto kellu jinżel bl-ajruplan minhabba li waqfitlu l-magna.

Otto waqa' bl-ajruplan li holoq huwa stess u kien se jitlef hajtu.

Otto waqa' bl-ajruplan li holoq huwa stess u miet.

5. Għaliex l-aħwa Wright saru jhobbu hafna t-titjir? (**par. 3**)

_____

6. Ikteb għal min qed tirreferi "**hom**" fil-kelma "**irnexxielhom**" (**par. 3**).

_____

7. Minn **par. 3** sib:

a. **nom propju:** _____

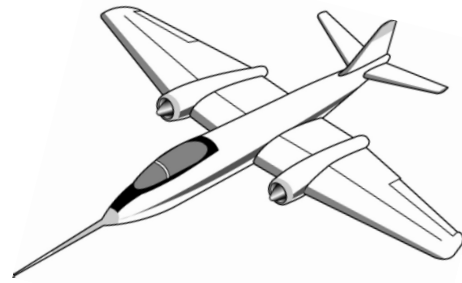
b. **aġġettiv fis-superlattiv:** _____

(marka kull wahda = 8 marki)

Kompli aqra l-informazzjoni u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara.

It-Tieni Parti

Minn żmien l-ahwa Wright sal-lum saru passi ta' ġgant fit-titjir. Jekk inqallbu l-paġni elettronici tal-internet, jew il-paġni tal-kotba, naraw hafna tipi ta' ajruplani. **(par. 4)**

L-iktar ajruplani li ahna mdorrijin naraw huma daww tal-passiġġieri.

Dawn iwasslu n-nies minn post għal ieħor. Insibu wkoll ajruplani tat-tagħbija, jiġifieri daww li jgħabbu oġġetti biss. Dawn jistgħu jkunu minn ittri tal-posta sa trakkijiet daqsieq. Insibu wkoll ajruplani tal-gwerra li jintużaw biex jiddefendu l-pajjiżi mill-għedewwa tagħhom. Barra dawn hemm ukoll l-ajruplani tas-salvataġġ li jintużaw l-aktar biex ifittxu nies li jkunu ntilfu f'nofs ta' baħar. Imbagħad insibu ajruplani li jintużaw biex jagħtu spetakli fis-sema. Kull Settembru, hawn Malta, jittella' spetaklu tal-ajruplani. Fih jieħdu sehem bosta ajruplani mid-dinja kollha u juruna x'akrobaziji għandhom il-hila jagħmlu **fuq rasna**. **(par. 5)**

Kultant nistaqsu: "Min jaf x'ajruplani se jkun hawn **100 sena** oħra?" Fl-internet insibu salt ritratti u stampi ta' ajruplani hekk imsejhin tal-futur. Uħud minnhom għandhom għamliet mill-iktar strambi. Fost dawn naraw ajruplani ċatti, qishom plattini. Insibu oħrajn b'żaqq enormi li tista' tesa' elf ruħ f'daqqa. Hemm oħrajn qishom tubi. Dawn tant jiġru li jmorru minn Londra sa New York f'nofs siegħa, qisek sejjer minn Malta sa Għawdex. Li hu żgur hu li illum l-inventuri qed iżommu f'moħħhom li l-ajruplan għandu jkun aktar veloċi filwaqt li jħammeġ inqas l-ambjent. **(par. 6)**

Kull meta nitilgħu fuq ajruplan, jew inkella naraw xi wieħed għaddej, niftakru li kien bis-saħħa tal-ahwa Wright u ta' daww l-inventuri li ġew qabilhom u warajhom li illum nistgħu nivvjagġaw fis-sema, xi ftit jew wisq bħalma **jagħmlu l-ghasafar!** **(par. 7)**

B. Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kemm qrajt.

1. Minn **par. 4** sib u iktib l-essenzja li turi li minn żmien l-ahwa Wright saru żviluppi kbar fl-ajruplani.

_____

2. Għal xiex jintużaw l-ajruplani tas-salvataġġ? (**par. 5**)

_____

3. X'ried ifisser l-awtur meta kiteb "**fuq rasna**" fis-sentenza: "Fih jiehdu sehem bosta ajruplani mid-dinja kollha u juruna x'akrobaziji għandhom il-ħila jagħmlu **fuq rasna**"? (**par. 5**)

_____

4. Semmi vantaġġ **wiehed** li jista' jkollhom l-ajruplani tal-futur. (**par. 6**)

_____

5. Ikteb **fi kliem** in-numru "**100** sena" (**par. 6**):

_____ **sena**

6. Sib **nom fil-plural shih** minn **par. 6**:

_____

7. Agħti **l-għerq** tal-kelma "**jagħmlu**" (**par. 7**):

_____

8. Agħti **s-singular** ta' "**ghasafar**" (**par. 7**):

_____

(marka kull waħda = 8 marki)

Ċ. Wiegeb il-mistoqsijiet fuq is-silta kollha *It-Titjir bl-Ajruplan*

1. X'juri fis-silta kollha li l-bniedem baqa' dejjem jiżviluppa l-ajruplan ta' ta' iż-żminijiet?

(2 marki)

2. Kieku inti kont pilota ta' ajruplan, liema mill-ajruplani msemmija tippreferi ssuq? Ghaliex?

(2 marki)

Tmiem il-Karta